

ОД МЕНЗУЛХАНЕ ДО ПРВЕ ПОШТЕ

Припрема: Др Војин Дреновац

З а време првог српског устанка Правитељствујушчи Совјет издао је декрет Хајдук-Вељку Петровићу, потписан 21. августа 1811. године од стране Карађорђа и Младена Миловановића, којим га именују за војводу Неготинске нахије. У том декрету дато је упутство о установљењу првих мензулхана у Србији. У упутству стоји: "□По нахији вашој да разредите мензулхане, у свакој по 4 коња и 3 момка уз те коње као мензулције, коњима и мензулцијама рана и плата да буде од Нахије, и то у једанпут да урадите, што им за сву годину треба, како за право ви с кметовима нађете□" Доцније су та упутства добиле и остале војводе. И они су се такође имали старати о увођењу мензулхана. Али, због пропасти Србије 1813. године пропало је и увођење мензулхана у Београдском пашалуку.

После другог устанка 1815. године у Србији није било редовне весничке службе. И када би кнез Милош слао писмо коме у унутрашњост, ишао би најпре његов писар у чаршију да се распита има ли кога из краја у који се шаље писмо. Кад би се такав намерник нашао, онда би му се уручивало то писмо. Иначе би се то писмо остављало на ћепенак неког од грађана који има коња. Тај грађанин био би дужан да се побрине за пренос тог писма. Тек 1819. године јављају се се српски татари, преко којих кнез Милош одржава везу за Портом, београдским везиром и српским нахијским кнезовима. Татаре у њиховом напорном послу нико није ометао. Звек њиховог прапорца поштовали су чак и горски хајдуци. Прве мензулхане подиже кнез Милош дуж Цариградског друма. Од Београда до

Цариграда било је 17 мензулхана, а путовало се 183 часа. Ту главну комуникациону артерију описао је врло сликовито путописац Рирх овим речима: "□На главном друму виде се кириције у њиховој шареној, разноликој ношњи□ По неки варошанин, са женом појахао је коња и иде на село. Отуд каса Татарин веселог погледа и путник у пола европском пола грчком оделу□ Татарин тера пред собом дугом камцијом постиљона и коња у поводу, а кад се кавалкада приближи вароши, настаје велики кас, клицање и певање татара□." Српски татари који су носили пошту до Цариграда: Јованча Спасић (који је први послат у Цариград 27. јуна 1819. године и дато му путног трошка 502 гроша), Стојан Симић, Богдан Ђорђевић, Лазар Ранђеловић - Инца, Пекета Ристић, Риста Прендић (који је био енглески курир и имао плату од енглеске владе десет дуката месечно) били су најбоље награђени. Годишња плата њихова почињала је са 1800 и пела се до 3000 пореских гроша. Зато су они врло ревностно вршили службу.

Тако док су турски татари пут од Београда до Цариграда

прелазили за седам до десет дана, српски татарин Инца долазио је из Цариграда у Београд за четири дана. Јованча Спасић стигао је из Цариграда у Крагујевац за пет дана, а татар Богдан Ђорђевић, који је пошао са копијом хатишерофа из Цариграда 27. августа 1830. године, у Крагујевац је стигао 1. септембра у ноћ.

"Представите себи Београд само из године 1830, када је био само у шанцу почев од Сава-капије па на Варош-капију, Стамбол-капију до Видин-капије. Свуда туда и у свим тим правцима до града и до Дунава биле су све саме турске куће. Срби су били само кирајције турске и живели скучено и смирено по тим кућама. Нигде искључиво српске мале, или сокака није било осим Савамале, изван шанца□. И у оном крају око Саборне цркве свуда су турске куће биле где су и они живели□" У то време, чији је опис дао Срега Ј. Поповић, на простору где је сада ресторан "Плави Јадран", налазио се велики хан Исмаил-аге, у коме је са 3000 гроша годишње кирије била 1836. године наша мензулхана. Она је имала 60 коња и на Калемегдану су били смештени многи пластови сена.

До доношења Сретењског устава 1835. године - првог основаног закона Милошеве Србије, надзор над свим поштама водила је Кнежева канцеларија и попечитељ унутрашњих дела. Међутим, Милошевим указом бр. 498 од 20.

фебруара 1835. године постављен је за сталног управника свих пошта у Србији Јаков Јакшић (1774-1848), родом из Угриноваца у Срему, иначе Милошев хазнадар (благајник). Организацијом управних власти 1839. године основана је државана пошта у Кнежевини Србији. Према подацима из "Новина Србских" од 1. и 6. јуна 1840. године прве поште за јавни саобраћај отворене су тек после годину дана, И то у Београду и Крагујевцу. Прва пошта у Београду смештена је у кући трговца Наума Ичка, преко пута Саборне цркве (код кафане "?"). Ова зграда је од историјског значаја. Сазидано ју је 1825. године Хаџи Никола Живковић. Доцније је била својина Хаџи-Николе Брзака, Милошевог шефа пресбириа. У њој су биле смештене једно време Државна штампарија, купљена 1831. године у Русији и прва апотека. На једном од прозора у меџанину примала се пошта. Зграда је 1938. године срушена и на том месту сазидана је Београдска банка палату.

По подацима из Календара са шематизмом Књажевства Србије за 1835. годину, пошта је из Београда полазила за унутрашњост само два пута недељно и то "вторникон и петком" у 7 сати увече. Кнежева канцеларија је имала за своје потребе своје гласоноше. Пошта је имала четири линије: Београд-Зајечар, Београд-Гургусовац (данас Књажевац), Београд-Рашка и Београд-Палеж (данас Обреновац). Тако је, примера ради, пошта полазила из Београда у уторак у 7 сати увече, а стизала у Зајечар у четвртак у 2 сата после подне. Тако они у престоници нису знали по два-три дана шта се дешава у другом крају земље. Београд је примао пошту из целе земље два пута недељно: понедељком и петком. За писма до три драма плаћало се на краћем "остојанију пола граша" а на дужем "цели грош". За Европу се пошта предавала у Београду Аустријском конзулату два пута дневно, а за Цариград је пошта ишла само једном недељно, и то четвртком, само из Београда.

После двадесет и шест година од оснивања поште пуштена је прва емисија поштанских марака са грбом Кнежевине Србије (важиле су за новине) и ликом кнеза Михаила (важиле су за писма). Године 1874. на првом међународном поштанском конгресу и Кнежевина Србија била је заступљена преко свог делегата Младена Ж. Радојковића.

Коришћен материјал: Из старог Београда - Живорада Јовановића У следећем броју: Прво позориште "Театар на Бумруку"

Jovan
CUPIC, D.M.D.
GENERAL DENTISTRY

- ▶ Usadivanje zuba
- ▶ Estetska stomatologija
- ▶ Kompjuterski anestetici
- ▶ Izbeljivanje zuba po pristupačnim cenama
- ▶ Naplaćujemo od vašeg osiguranja

CALL
for appointments:
847.965.8780

8800 N. Lockwood
Skokie IL 60077
p: 847.965.8780
f: 847.967.1429

NO INTEREST
financing
OVER 3, 6, & 12 MONTHS